

Ana Batinić

LIJEČNICI PISCI U HRVATSKOJ KNJIŽEVNOSTI – OD DIMITRIJA DEMETRA DO DANAS

U jednom svom tekstu prof. dr. Stella Fatović-Ferenčić napisala je da “svako pokoljenje zauzima svoje stajalište prema zbiru povijesne predaje i ona tako postaje mjera prema kojoj odmjeravamo sami sebe”. Te sam se misli sjetio kad sam pročitao knjigu *Liječnici pisci u hrvatskoj književnosti – od Dimitrija Demetra do danas*, koju je priredila Ana Batinić, a objavio HAZU u Zagrebu 2009. godine. Prva je to knjiga objavljena u Hrvatskoj o ovoj intrigantnoj temi. Uistinu bi bilo potrebno uložiti golem trud i mnogo vremena u njezino priređivanje. Gotovo nemam prigovora onome što je u knjizi objavljeno (ipak – M. Dežman je prvu godinu

studija proveo u Grazu, a zatim nastavio i završio te promoviran u Beču, J. Božić nije bio prvi u Dalmaciji koji je nabavio rendgen, B. Peričić nije objavljivao u sarajevskoj *Nadi*, M. Marušića se moglo i trebalo predstaviti literarno reprezentativnijim djelom), ali mi smeta ono što je propušteno. Jasno mi je da svako djelo nosi pečat autora, ali se ne slažem s ocjenom da je u predgovoru knjizi obranjen kriterij izbora. “Subjektivnost pri izboru nemoguće je isključiti...”, ali ne prihvaćam to kao ispriku za neuvrštava-

nje barem još desetak liječnika-književnika koji zaslužuju biti u svakoj antologiji jer su bili, i jesu, i liječnici i književnici, a u oba područja značajni. Upravo zbog toga što je “izbor i stvar trenutka, posve podložan utjecaju mjesta, vremena i društvenog okruženja”.

Knjige poput ove važne su svakome društvu, posebice hrvatskome, jer se dosad nitko nije prihvatio te zadaće. Objavljuju se možda svakih trideset ili pedeset godina ili i rjeđe, i od njih se očekuje da budu izvor proširivanju i produbljivanju obzorja nekoliko generacija jednog društva, da budu poticajem na daljnje proučavanje. Zbog toga one ne bi smjele ići, u najmanju ruku, ispod onog što je već objavljeno. Još kao student prve godine medicine doznao sam iz knjige *Uvod u medicinu*, objavljene 1972. o liječnicima-književnicima Dimitriju Demetru, Jurju M. Šporeru, Juliju Bajamontiju, Ivanu i Milivoju Dežmanu, Miroslavu pl. Čačkoviću, Miroslavu Feldmanu, ali i o Đuri Dimoviću, Nikoli Vučetiću, Đuri Higgiju, Luki Stulliju, Đuri Karminskome, Janku Thierryju. Jasno mi je da prof. dr. Mirko Dražen Grmek nije mogao, u onom vremenu, uvrstiti npr. dr. Šimu Cvitanovića.

Mnogo se promijenilo u proteklih četrdeset godina. Stoga upravo objavljena knjiga predstavlja u slučaju dr. Cvitanovića ispravljanje jedne povijesne nepravde, ali je istodobno i nova nepravda, ili produljenje stare, zbog guranja u zaborav djela iza kojih stoje imena liječnika kao što su Frane Danilo (Kaštel Stari, 1813.) Nikola Gržetić (Dobrinj, 1838.), Ilija Abjanić (Stari Mikanovci, 1868.), Milan Kovačević (Karlovac, 1869.), Ivo Sisarić (Podgora, 1887.), Maksimilijan Benković (Cernik, 1890.), Kuzma Tomašić (Smokvica 1891.), Ante Kovačević (Blato/Korčula, 1898.), Roman Jelić (Mali Iž, 1905.), Mato Perak (Požeške Sesvete, 1914.), Mirko Dražen Grmek (Krapina, 1924.). Njihovo je djelo završeno i nepromjenjivo, a oni odavno mrtvi. Nepomični su među zvijezdama, superiorno nas promatraju i ne pogađa ih naš odnos prema njima i njihovu djelu. No taj odnos jest važan za nas danas i za naše buduće kolege, a uvjeren sam i za cjelokupnu hrvatsku kulturu.

Među živima kojima je, neuvrštenjem u antologiju, učinjena nepravda spomenut ću samo dr. Bruna Baršića (Zagreb, 1954.) koji je na Medicinskom fakultetu u Zagrebu diplomirao 1977., specijalistički ispit iz infektologije položio 1983., doktorsku disertaciju obranio 1995. godine. Objavio više od 70 stručnih i znanstvenih radova u zemlji i inozemstvu. Dosad je objavljivao u časopisu *Marulić*, a njegove su pjesme zastupljene u zbirkama pjesama hrvatskih liječnika *Lijet sarmatskog orla* i *Sat bezvremena* (LN 52/2006, str. 73, rujan 2006.).

Na kraju, premda to nije najmanje važno, nekoliko riječi o najozbiljnijem propustu počinjenom odlukom da knjiga ne započne djelima liječnika koji su književno stvarali još u XVIII. stoljeću. Prema svemu što do sada znamo, Hrvati su na područjima na kojima žive razmjerno kasno dobili školovane liječnike – domaće sinove. Za neke od njih, one iz druge polovice XVIII. stoljeća, znamo da su ostavili traga i u književnosti. To bi pokazala knjiga o liječnicima-književnicima koja bi počela prikazom života i djela Đure Higgije (Dubrovnik, 1752. – Zaton/Dubrovnik, 1833.), Luke Stullija (Dubrovnik, 1772. – Dubrovnik, 1828.) te nastavila djelom Jurja Matije Šporera (Karlovac, 1799. – Rijeka, 1884.) jer su sva trojica prethodili Dimitriju Demetru (Krapina, 1811. – Zagreb, 1872.), ali i ne samo zbog toga. Oni su dio hrvatske književnosti, jer ako ih mi danas ne ubrojimo u nju, kojoj i čijoj ih kulturi onda, skupa s njihovim djelom, guramo? Tu ima zadaće za Hrvatsku akademiju znanosti i umjetnosti te njezin Zavod za povijest književnosti i Zavod za povijest medicine, za Maticu Hrvatsku.

Žaleći zbog izostavljanja tih liječnika-književnika iz ove vrijedne knjige, parafrazirao bih još jednu misao iz spomenutog teksta prof. dr. Stelle Fatović-Ferenčić. Njihovo uvrštenje, kao i drugih nabrojanih liječnika-književnika, uistinu bi bilo “spašavanje jedne sudbine i dokumenta o nama samima, ugradnja još jedne nježne dragocjenosti u duhovni prostor hrvatske baštine” kojom se s pravom ponosimo. Ovdje je, naime, riječ o priređivanju antologije (prema grčkom “zbirke cvjetova”) koje otkrivamo i prikupljamo radi čuvanja od zaborava i radi inspiracije. ... *scripta manent, exempla movent*.

Uvjeren sam da i drugi čitatelji ove knjige znaju za pokoji primjer vrijednoga liječničkog literarnog stvaralaštva u hrvatskoj književnosti, propuštenog ovom prigodom, i u mome nabranjanju. Pozivam ih stoga da ih priopće autorici. Na taj ćemo način, svi zajedno, drugo izdanje knjige *Liječnici književnici*, kojem se unaprijed radujem, učiniti potpunijim, na korist i ponos naše profesije i općedruštvenu korist.

Mr. sc. Ivica Vučak, dr. med.

